

І. С. Стеців,
к. е. н., доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту,
Національний університет "Львівська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4982-1355>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.10.127

ОБГРУНТУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРІОРИТЕТНОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ КРИЗИ В УМОВАХ ВІЙНИ

I. Stetsiv,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Administrative and Financial Management, Lviv Polytechnic National University

JUSTIFICATION OF THE REGIONAL PRIORITY OF ACTIVATION
OF THE ECONOMIC MECHANISM OF THE STATE ADMINISTRATION IN THE FIELD
OF FOOD INDUSTRY TO OVERCOME THE FOOD CRISIS IN THE CONDITIONS OF WAR

У статті досліджено питання вибору першочергових напрямів застосування економічного механізму державного управління у сфері харчової промисловості для подолання продовольчої кризи в умовах війни. Запропоновано модель обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління, яка сприяє реалізації раціонального підходу до розподілу та використання обмежених фінансово-економічних ресурсів держави для забезпечення продовольчої безпеки. В межах розробленої моделі досліджено структуру регіонального лідерства з виробництва окремих видів продукції харчової промисловості, експорту продовольства та рейтингу вітчизняного виробництва даної галузі на світовому ринку, доведено лідируючі позиції Вінницької, Одеської, Харківської, Полтавської та Черкаської областей у довоєнний період. Досліджено динаміку збитковості підприємств харчової промисловості у 2015–2022 р.р., виявлено стрімке зростання показників після повномасштабного вторгнення по всій території України, з максимізацією у Донецькій, Луганській, Сумській, Херсонській та Харківській областях. Досліджено основні фінансово-економічні показники ефективності діяльності провідних підприємств харчової промисловості України, встановлено різке погіршення показників у воєнний період на окремих територіях, особливо у Харківській, Луганській, Одеській, Запорізькій, Херсонській, Сумській, Донецькій областях. Обґрунтовано регіональні рівні пріоритетності та побудовано діаграму пріоритетності Парето, що демонструє необхідність активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості таких регіонів як Харківська, Одеська, Черкаська,

Дніпропетровська, Полтавська, Херсонська та Вінницька області. Запропонована модель обґрунтування регіональної пріоритетності дозволяє інтегрувати інформацію, що враховує не лише стан харчової промисловості у розрізі найбільш постраждалих регіонів, але і пріоритетність державної підтримки стратегічно важливих регіонів України для забезпечення продовольчої безпеки на міжнародному рівні.

The article examines the issue of choosing priority directions for the application of the economic mechanism of public administration in the food industry to overcome the food crisis in wartime conditions. A model of substantiation of the regional priority of activation of the economic mechanism of state administration is proposed, which contributes to the implementation of a rational approach to the distribution and use of limited financial and economic resources of the state to ensure food security. Within the framework of the developed model, the structure of regional leadership in the production of certain types of food industry products, food exports and the rating of domestic production of this industry on the world market was investigated, the leading positions of Vinnytsia, Odesa, Kharkiv, Poltava and Cherkasy regions in the pre-war period were proven. The dynamics of unprofitability of food industry enterprises in 2015–2022 were researched, and a rapid increase in indicators after a full-scale invasion across the entire territory of Ukraine was revealed, with maximization in the Donetsk, Luhansk, Sumy, Kherson and Kharkiv regions. The main financial and economic indicators of the performance of the leading enterprises of the food industry of Ukraine were researched, and a sharp deterioration of the indicators during the war period in certain territories, especially in the Kharkiv, Luhansk, Odesa, Zaporizhzhya, Kherson, Sumy, and Donetsk regions, was established. Regional levels of priority are substantiated and a Pareto priority diagram is constructed, which demonstrates the need to activate the economic mechanism of state management of food security in the food industry of such regions as Kharkiv, Odesa, Cherkasy, Dnipropetrovsk, Poltava, Kherson and Vinnytsia regions. The proposed model of substantiation of regional priority allows for the integration of information that takes into account not only the state of the food industry in terms of the most affected regions, but also the priority of state support for strategically important regions of Ukraine to ensure food security at the international level.

Ключові слова: державне управління, економічний механізм, продовольча безпека, харчова промисловість, продовольчі товари, пріоритетність державної підтримки.

Key words: state administration, economic mechanism, food security, food industry, food products, priority of state support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Порушення територіальної цілісності України починаючи з 2014 року викликало необхідність спрямування державного управління у русло цільової підтримки окремих територій. Особливої уваги при цьому потребували стратегічно важливі галузі народного господарства, що забезпечували продовольчу безпеку не лише регіонального чи державного рівня, але і світового масштабу. Втрата контролю над східними та південними регіонами України наслідок російської збройної агресії, безперервна та виснажлива боротьба за території вздовж лінії фронту, дестабілізація функціонування промисловості, в т.ч. і харчової, похитнули стабільність економіки та спричинили початок продовольчої кризи, вихід з якої на сьогодні залежить від оперативного, економічно-обґрунтованого державного управління. З початком широкомасштабного вторгнення у 2022 році ситуація набула критичного характеру та потребує ургентного реагування, спрямованого на розв'язання першо-

чергових проблем, що ускладнюються обмеженістю фінансових ресурсів держави, спричиненою необхідністю безперервного вливання коштів в оборонний сектор України. В таких складних умовах активізація економічного механізму державного управління повинна реалізовуватись з позиції пріоритетності окремих галузей та регіонів, що на сьогодні є питанням досить не однозначним та доводить необхідність проведення даного дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасним проблемами харчової промисловості присвячено статті вчених Я.Я. Пушака, О.М. Марченко, І.Б. Тернавської, Л.А. Пархоменко, М.В. Замроз, М.П. Сичевського, О.В. Варахінської та ін. Загалом увага вчених зосереджена на вирішенні завдань з безпеки харчового сектору [1, 2], підвищенню конкурентоспроможності підприємств харчової галузі [3], управлінні загрозами у галузі харчової промисловості [4, 5], тощо. Частково проблеми реалізації державної підтримки харчової промисловості описано у роботах О.М. Філатової,

Л. Оліфіренко, Г.О. Кундєєвої та інших. Зокрема Філатовою О.М обгрунтовано, що держава повинна розглядати харчову промисловість як флагман економічного процвітання та вирішувати завдання щодо підтримки та зміцнення позиції українських виробників на промислових ринках інших країн [6], Оліфіренко Л. досліджено заходи державної політики, які обмежують диверсифікації експортного потенціалу та можливості з розширення зовнішньої торгівлі підприємств харчової промисловості України та розроблено пропозиції з формування нових механізмів державного регулювання щодо стимулювання диверсифікації експорту вітчизняної харчової продукції та адаптації виробництва до вимог ЄС [7], Кундєєвою Г.О., обгрунтовано державну підтримку галузі харчової промисловості, виходячи з позиції забезпечення обсягу виробництва на рівні нормативної ємності внутрішнього ринку певної групи продовольства [8]. У проведених науковцями дослідженнях розв'язано важливі проблеми, що виникли у галузі харчової промисловості протягом останніх років, проте поза увагою залишаються особливості їх вирішення під час війни в Україні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є обгрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління в галузі харчової промисловості із врахуванням стратегічно важливих регіонів України для забезпечення продовольчої безпеки та покращення їх стану в умовах війни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Активізація економічного механізму державного управління продовольчою безпекою в умовах війни в Україні зумовлена погіршенням стану харчової промисловості та необхідністю подолання наслідків російської агресії у найбільш постраждалих регіонах. Проте розподіл державних фінансово-економічних ресурсів у вигляді пільгового кредитування, підтримки розвитку індустріальних парків, грантової підтримки, державному сприянні релокації, митного та податкового спрощення має фрагментарний характер, зорієнтований на вирішення окремих проблем. Зокрема удосконалено законодавство, що дозволяє суб'єктам підприємництва отримувати державну підтримку за кредитом, отриманим в уповноваженому банку на відновлення виробничих потужностей, зруйнованих частково або повністю внаслідок проведення воєнних (бойових) дій, в національній валюті, який забезпечується заставою створених та або придбаних активів, забезпеченим у тому числі порукою акціонерів та заставою корпоративних прав суб'єкта підприємництва [9]. Активізовано державну підтримку створення нових індустріальних парків, зокрема у західних областях країни, які залучають промисловців з метою переміщення виробництва зі східних регіонів та об'єднання з виробників харчової продукції [10,11]. Популяризовано грантову підтримку підприємств харчової промисловості рамках програми «Робота, яку можна використати на придбання обладнання для переробки продовольчої сировини, а отримувач гранту зобов'язаний створити від 25 робочих місць, зокрема виділено 119 млн грн з резервного фонду державного

бюджету [12]. З метою релокації виробничих потужностей підприємств харчової промисловості владою активізовано підтримку у пошуку нових майданчиків для підприємств, розселенні переміщені працівників, налагодженні логістики [13]. Залучено міжнародну підтримку для зміцнення конкурентоспроможності українських виробників на зовнішніх ринках, зокрема у таких країнах як Велика Британія [14], Канада [15, 16], США [17], Австралія [18], що спрощує умови доступу на зарубіжні ринки. Вищенаведені напрями активізації економічного механізму державного управління дозволяють розв'язати ряд проблем, проте обмеженість ресурсів держави у воєнний період доводить необхідність проведення комплексного дослідження пріоритетності напрямів державної підтримки.

Забезпечення системного раціонального підходу до обгрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління потребує застосування наукового підходу, що враховуватиме ряд факторів при розподілі рівнів пріоритетності. Для реалізації такого підходу розроблено модель обгрунтування регіональної пріоритетності, що базується на дослідженні стратегічно важливих регіонів для забезпечення продовольчої безпеки у довоєнний період, детальному аналізі стану харчової промисловості під час війни та визначенні першочергових напрямів застосування економічного механізму державного управління у сфері харчової промисловості для подолання продовольчої кризи в умовах війни (Рис. 1). В межах запропонованої моделі передбачено реалізацію трьох основних етапів. Перший базується на аналітичній оцінці регіональної структури виробництва продукції харчової промисловості з метою виявлення регіонів-лідерів виробництва, що забезпечують стратегічно важливі напрями продовольчої безпеки державного та міжнародного рівня. При цьому враховуються не лише загальні обсяги виробництва, але і широта товарної номенклатури, обсяг експорту та рейтингові позиції на світовому ринку до початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. За результатами проведеного аналізу будується аналітична таблиця, що візуалізує аналіз регіонального розподілу виробництва та експорту основних продуктів харчування та напоїв. Другий етап передбачає аналітичну оцінку стану харчової промисловості в умовах війни, зокрема досліджується динаміка збитковості підприємств харчової промисловості у 2015—2022 р.р., та основні фінансово-економічні показники ефективності діяльності провідних підприємств харчової промисловості України у воєнний період. Заключний етап використання запропонованої моделі базується на визначенні регіональних рівнів пріоритетності із врахуванням стратегічно важливих для забезпечення продовольчої безпеки областей та регіональних характеристик стану харчової промисловості.

За результатами проведеного аналізу будується діаграма пріоритетності Парето, що демонструє необхідність першочергової активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості окремих регіонів.

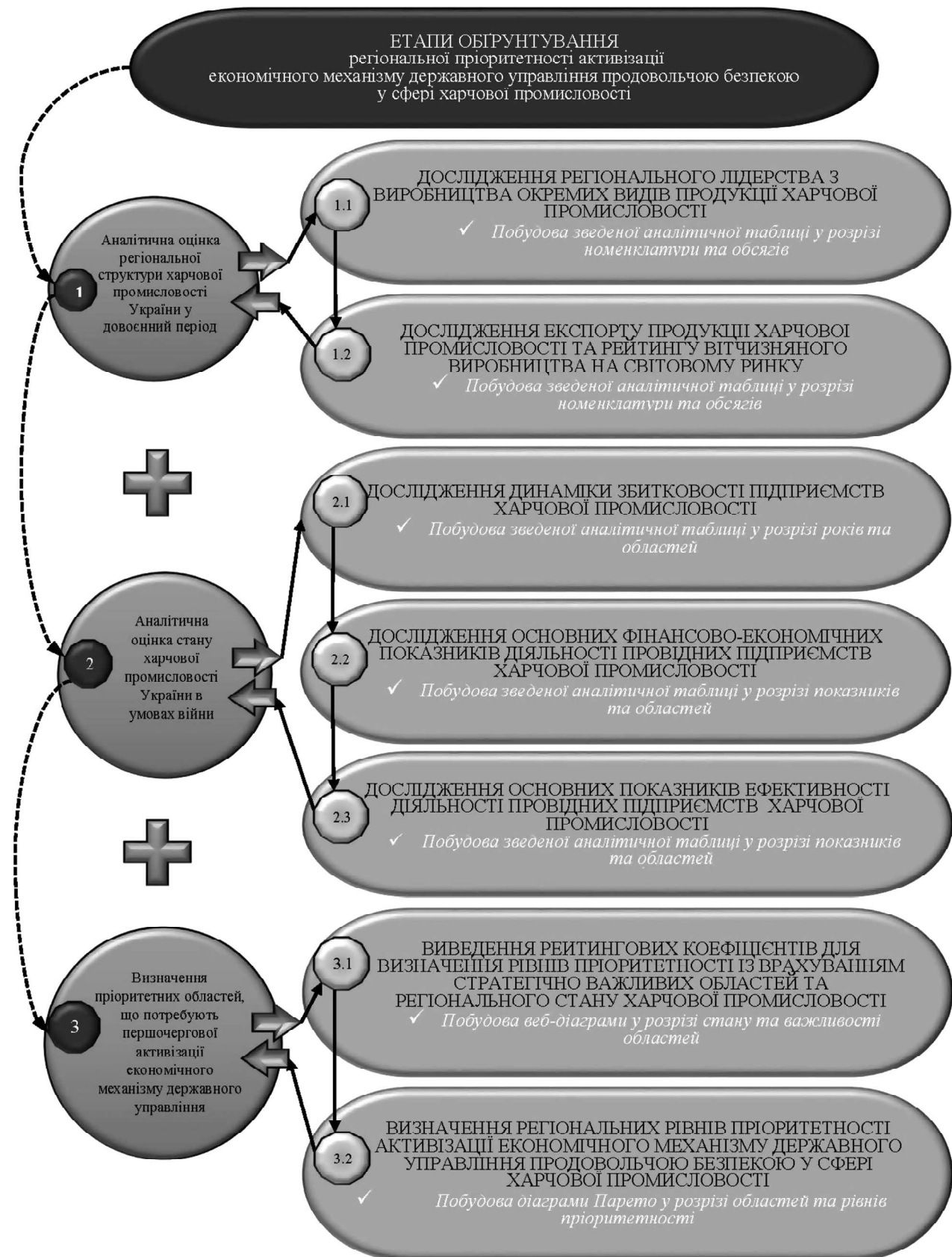

Рис. 1. Модель обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості

Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження.

Результати першого етапу моделі обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості відображено у таблиці 1.

Лідуючі позиції за показниками регіональної структури виробництва стратегічно важливих видів про-

дукції харчової промисловості, експорту продовольства та рейтингу вітчизняного виробництва даної галузі на світовому ринку у довоєнний період займали Вінницька, Одеська, Харківська, Полтавська та Черкаська область. Проте аналіз динаміки питомої ваги збиткових підприємств харчової промисловості у розрізі регіонів у 2015—2022 р.р. вказує на дестабілізацію таких по-

Таблиця 1. Аналіз регіонального розподілу виробництва та експорту основних продуктів харчування та напоїв у 2021 році

[illegible]

Джерело: розраховано автором на основі [19, 20].

Таблиця 2. Динаміка питомої ваги збиткових підприємств харчової промисловості у розрізі регіонів у 2015–2022 р.р., %

Області	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Sparkline
Вінницька	22,4	26,5	27,0	22,2	23,8	26,4	22,0	37,9	
Волинська	23,8	25,0	26,2	19,4	21,9	24,2	20,1	34,8	
Дніпропетровська	29,7	35,2	32,3	34,3	29,5	32,2	26,8	46,3	
Донецька	26,5	30,4	23,3	21,9	22,0	32,3	26,8	59,0	
Житомирська	33,3	33,3	28,8	25,8	27,9	29,3	24,4	42,1	
Закарпатська	25,0	27,0	20,8	21,8	19,3	19,8	16,5	28,4	
Запорізька	22,7	26,2	28,1	26,5	27,5	32,7	27,2	47,0	
Івано - Франківська	19,8	13,5	15,1	14,8	21,9	21,4	17,8	29,7	
Київська	24,8	25,1	29,7	24,4	22,5	28,5	23,7	41,0	
Кіровоградська	16,3	23,7	19,4	18,3	19,1	22,7	18,9	32,6	
Луганська	40,0	23,8	23,8	40,0	28,6	36,6	30,4	58,0	
Львівська	26,1	30,8	30,4	28,1	28,3	29,8	24,8	29,8	
Миколаївська	26,7	26,1	24,6	27,7	31,3	24,3	20,2	48,0	
Одеська	31,0	29,5	29,2	29,2	28,8	32,0	26,6	45,9	
Полтавська	30,5	29,6	35,7	31,6	25,6	30,5	25,3	43,8	
Рівненська	22,1	15,2	30,2	27,6	20,9	21,3	17,7	29,5	
Сумська	26,1	26,7	27,3	26,5	30,0	27,8	23,1	51,0	
Тернопільська	19,4	26,5	25,2	29,1	26,5	26,3	21,9	29,7	
Харківська	25,4	28,7	30,5	30,1	29,0	29,2	24,3	58,0	
Херсонська	30,7	35,2	23,3	32,2	32,4	27,3	22,8	56,5	
Хмельницька	25,0	23,8	23,3	22,6	24,0	24,7	20,6	35,5	
Черкаська	24,6	18,2	25,8	25,0	24,3	31,2	25,9	44,8	
Чернівецька	20,0	27,9	25,7	25,8	27,4	32,3	26,9	46,4	
Чернігівська	26,6	26,1	30,7	25,7	34,1	34,6	28,8	49,8	
Україна	27,1	28,5	29,9	29,2	28,4	30,3	25,2	43,5	

Джерело: розраховано автором на основі [20].

Таблиця 3. Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності провідних прибуткових підприємств харчової промисловості 2021 – 2022 р.р., (%)

Область	Коефіцієнт зміни чистого доходу	Коефіцієнт зміни собівартості продукції	Коефіцієнт зміни кількості працівників	Коефіцієнт зміни чистого прибутку	Sparkline
Вінницька	1,009	1,032	0,996	0,991	
Волинська	1,019	1,010	0,990	1,008	
Дніпропетровська	0,965	1,079	0,973	1,001	
Донецька	0,975	1,081	0,986	0,933	
Житомирська	1,051	1,057	1,036	1,039	
Закарпатська	1,066	1,034	1,028	1,039	
Запорізька	0,950	1,159	0,961	0,930	
Івано - Франківська	1,000	1,000	0,997	1,046	
Київська	0,961	0,979	1,069	0,940	
Кіровоградська	1,000	1,000	1,005	1,006	
Луганська	0,926	1,148	0,989	0,928	
Львівська	1,103	1,101	1,069	1,076	
Одеська	0,897	1,092	0,973	0,918	
Миколаївська	0,986	1,020	0,884	0,971	
Полтавська	1,010	1,020	0,979	0,922	
Рівненська	0,999	1,005	0,998	1,002	
Сумська	0,944	1,036	0,969	0,857	
Тернопільська	1,022	1,043	1,072	1,050	
Харківська	0,877	0,808	0,963	0,690	
Херсонська	0,996	1,152	0,997	0,941	
Хмельницька	1,040	1,084	1,011	1,017	
Черкаська	0,947	1,051	0,978	1,038	
Чернівецька	1,001	1,006	0,995	1,005	
Чернігівська	0,997	1,013	0,997	0,944	
Середнє по Україні	0,996	1,058	0,998	0,988	

Джерело: розраховано автором на основі [21, 22].

зицій і негативні тенденції з початком війни в Україні (Табл. 2).

Аналіз збитковості у розрізі регіонів вказує на стрімке зростання показників у Донецькій, Луганській, Сумській, Херсонській та Харківській областях. Окрім цього ситуація погіршується не лише у східних та південних регіонах, що найбільше постраждали від війни. Загальне зростання збитковості харчової промисловості зросло до 43,5 %, що у півтора рази перевищує середні показники довоєнного періоду.

На другому етапі застосування моделі обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління досліджено основні фінансово-економічні показники ефективності діяльності провідних підприємств харчової промисловості України (Табл. 3).

Емпіричну частину дослідження виконано на прикладі даних близько 100 провідних прибуткових підприємств харчової промисловості України, згрупованих за регіональною приналежністю. Результати проведеного дослідження вказують на негативну динаміку досліджуваних показників значної частини досліджуваних регіонів. Зокрема показник зміни чистого доходу в середньому по Україні становив 0,966, при цьому найбільше зниження відбулося на підприємствах Харківської, Одеської та Луганської областей, а показник зниження чистого прибутку мав ще більші темпи. Показник зміни собівартості продукції харчової промисловості зріс в середньому по Україні на 6 %, при цьому найбільше зростання витрат відбулося в межах Запорізької, Херсонської, Львівської та Луганської областей, що зумовлено зростанням цін на сировину аграрного сектору, а зниження — загальним зниженням обсягу виробленої продукції на окремих підприємствах Київської та Харківської областей. Щодо показника зміни кількості працівників на провідних підприємствах харчової промисловості варто відмітити зниження по переважній більшості областей, що характеризує загальну тенденцію по всій промисловості України від початку війни.

Динаміка основних показників економічної ефективності виробництва провідних прибуткових підприємств харчової промисловості також характеризується негативними тенденціями, зокрема знизилися показники рентабельності та валового прибутку, особливо у Сумській та Харківській, а також у Херсонській, Одеській, Запорізькій, Дніпропетровській та Донецькій областях відповідно (Табл. 4). Поряд із цим спостерігалось незначне зростання продуктивності праці, зумовлене швидше скороченням кількості працівників ніж збільшенням обсягів виробництва, особливо у Одеській, Луганській, Херсонській та Запорізькій областях. Окрім цього внаслідок зростання матеріальних витрат відбулось зростання частки собівартості в доході, що негативно відобразилось на ефективності роботи провідних підприємств харчової промисловості України під час війни.

Отримані результати дозволили перейти до третього етапу застосування запропонованої моделі і визначити позиціонування областей позиціонування областей України за основними показниками діяльності підприємств харчової промисловості (Рис. 2), що стало основою для по-

Таблиця 4. Динаміка основних показників економічної ефективності виробництва провідних прибуткових підприємств харчової промисловості 2021 – 2022 р.р., (%)

Область	Коефіцієнт зміни рентабельності реалізованої продукції	Коефіцієнт зміни продуктивності праці	Коефіцієнт зміни частки собівартості в доході	Коефіцієнт зміни валового прибутку	Sparkline
Вінницька	0,972	1,026	1,025	0,962	
Волинська	0,989	1,031	0,991	1,049	
Дніпропетровська	1,041	0,989	1,123	0,573	
Донецька	0,954	0,995	1,104	0,606	
Житомирська	1,005	1,036	1,010	1,009	
Закарпатська	0,983	1,042	0,964	1,179	
Запорізька	0,977	0,994	1,215	0,476	
Івано - Франківська	1,046	1,003	1,000	1,000	
Київська	0,941	0,938	1,010	0,976	
Кіровоградська	1,006	0,994	1,001	0,996	
Луганська	0,984	0,968	1,217	0,480	
Львівська	1,000	0,964	0,998	1,060	
Одеська	0,985	0,998	1,212	0,505	
Миколаївська	0,984	1,116	1,034	0,903	
Полтавська	0,908	1,043	1,015	0,985	
Рівненська	1,006	1,005	1,010	0,956	
Сумська	0,885	0,975	1,095	0,688	
Тернопільська	1,028	0,953	1,021	0,920	
Харківська	0,787	0,911	0,920	2,451	
Херсонська	0,945	0,999	1,157	0,515	
Хмельницька	0,994	1,041	1,066	0,836	
Черкаська	1,096	0,970	1,109	0,778	
Чернівецька	1,007	1,049	1,014	0,971	
Чернігівська	0,951	1,029	1,019	0,961	
Середнє по Україні	0,978	1,003	1,056	0,910	

Джерело: розраховано автором на основі [21, 22].

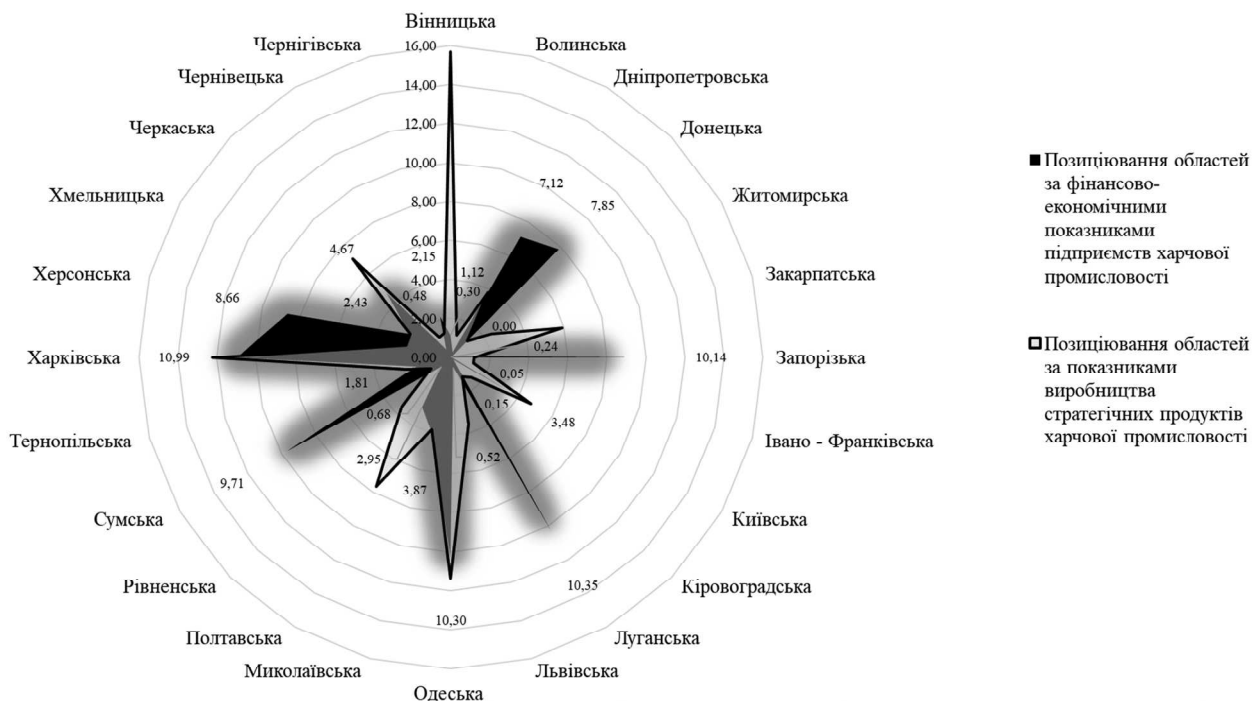

Рис. 2. Порівняльна веб-діаграма позиціонування областей України за основними показниками діяльності підприємств харчової промисловості

Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження.

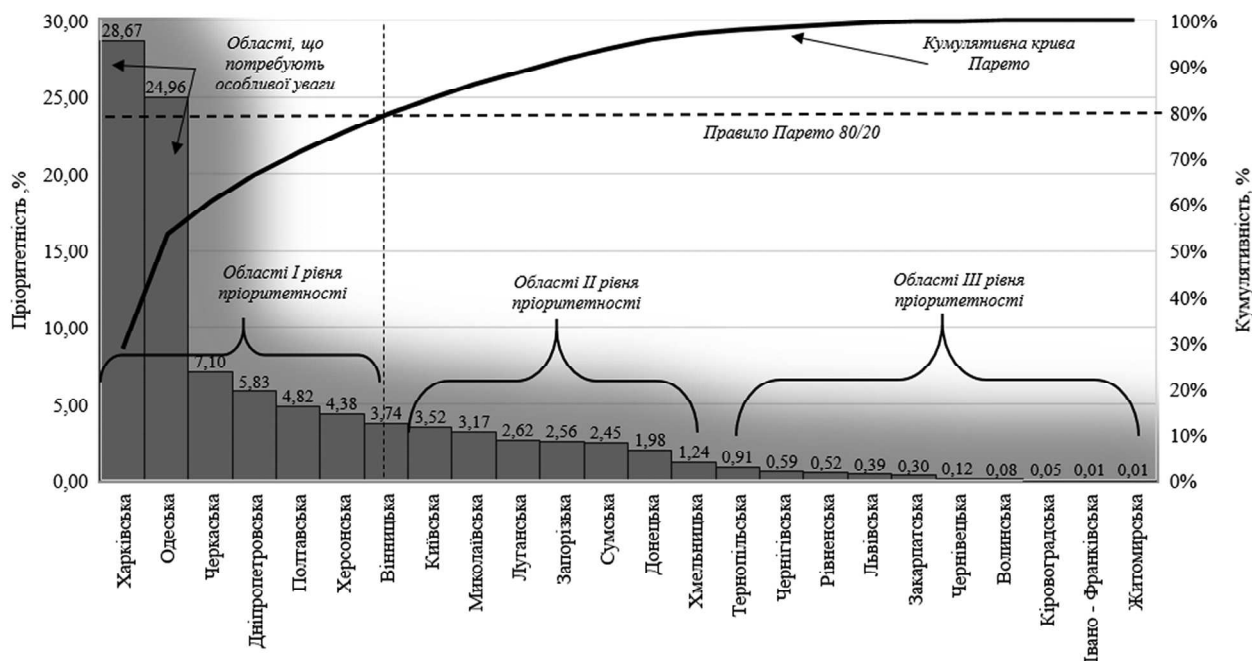

Рис. 3. Діаграма регіональної пріоритетності обґрунтування активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості (інтерпретовано за Парето).

Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження.

дальшого розрахунку специфічних коефіцієнтів для визначення відповідних рівнів регіональної пріоритетності. Специфіка розрахунку даних коефіцієнтів полягала у інтеграції інформації про стратегічно важливі для забезпечення продовольчої безпеки регіони у довоєнний період та регіональний стан харчової промисловості України під час війни. Зокрема для розрахунку коефіцієнта регіональної пріоритетності використовувалися показники номенклатури, обсягу виробництва та обсягу експорту продовольчої продукції з одного боку та негативні відхилення за фінансово-економічними показниками ефективності діяльності провідних підприємств харчової промисловості та збитковості галузі у розрізі областей з іншого.

На основі інтерпретованої діаграми Парето побудовано діаграму регіональної пріоритетності обґрунтування активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості (Рис. 3).

Розподіл областей у діаграмі здійснено за трьома рівнями пріоритетності. Кумулятивна крива Парето відмежує області, що потребують першочергового реагування, що за правилом 20/80 дасть найбільше результативності у забезпеченні виходу із продовольчої кризи. Відтак, побудована діаграма пріоритетності Парето демонструє необхідність активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості таких регіонів як Харківська, Одеська, Черкаська, Дніпропетровська, Полтавська, Херсонська та Вінницька області, при цьому особливої уваги потребують Харківська та Одеська область.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Активізація економічного механізму державного управління продовольчою безпекою в умовах

війни в Україні зумовлена погіршенням стану харчової промисловості та необхідністю подолання наслідків російської агресії у найбільш постраждалих регіонах. Для реалізації раціонального підходу до обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму розроблено модель, що базується на дослідженні стратегічно важливих регіонів для забезпечення продовольчої безпеки, детальному аналізу стану харчової промисловості та визначенні першочергових напрямів застосування економічного механізму державного управління у сфері харчової промисловості. Запропонована модель дозволяє інтегрувати інформацію, що враховує не лише стан харчової промисловості у розрізі найбільш постраждалих регіонів, але і пріоритетність державної підтримки стратегічно важливих регіонів України для забезпечення продовольчої безпеки на міжнародному рівні, а також сприяє обґрунтованому розподілу та використанню обмежених фінансово-економічних ресурсів держави для забезпечення продовольчої безпеки в умовах війни. В межах запропонованої моделі досліджено структуру регіонального лідерства з виробництва окремих видів продукції харчової промисловості, експорту продовольства та рейтингу вітчизняного виробництва даної галузі на світовому ринку, доведено лідируючі позиції Вінницької, Одеської, Харківської, Полтавської та Черкаської областей у довоєнний період. Досліджено динаміку збитковості підприємств харчової промисловості у 2015—2022 р.р., виявлено стрімке зростання показників після повномасштабного вторгнення по всій території України, з максимізацією у Донецькій, Луганській, Сумській, Херсонській та Харківській областях. Досліджено основні фінансово-економічні показники ефективності діяльності провідних підприємств харчової промис-

ловості України, встановлено різке погіршення показників у воєнний період на окремих територіях, особливо у Харківській, Луганській, Одеській, Запорізькій, Херсонській, Сумській, Донецькій областях. Обґрунтовано регіональні рівні пріоритетності та побудовано діаграму пріоритетності Парето, що демонструє необхідність активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою у сфері харчової промисловості таких регіонів як Харківська, Одеська, Черкаська, Дніпропетровська, Полтавська, Херсонська та Вінницька області. Активізація економічного механізму державного управління у даних регіонах дозволить сконцентрувати увагу на пріоритетних, стратегічно важливих напрямках та стабілізувати процес забезпечення продовольчої безпеки загалом, що є перспективою подальших досліджень.

Література:

1. Пушак Я.Я. Марченко О. М. Економічна безпека підприємств харчової промисловості як передумова продовольчої безпеки держави. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Серія: "Економічні науки". 2020. Вип. 210. С. 69-82. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4145>
2. Тернавська І.Б., Пархоменко Л.А. Харчова промисловість у формуванні продовольчої безпеки регіону. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань, 2012. Вип. 81. Ч.2.: Економіка. С. 349—357. URL: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/783>
3. Замроз М.В. Аналіз рівня конкурентоспроможності харчової промисловості України. Ефективна економіка. 2014. Випуск 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2782>
4. Сичевський М. П. Харчова промисловість як основа продовольчої безпеки та розвитку держави. Київ: Аграр. наука. 2019. 388 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1jB_Rnm4nw7--KhgDsEL2owfmxs-SB9q9y/view
5. Вараксіна О. В. Основні аспекти та фактори, що формують продовольчу безпеку країни, с науковий вісник полтавського університету економіки і торгівлі. 2013. Випуск 3 (59). URL: <http://journal.puet.edu.ua/files/journals/1/articles/537/public/537-1556-1-PB.pdf>
6. Філатова О.М. Проблеми функціонування та шляхи вдосконалення розвитку харчової промисловості України. Приазовський економічний вісник. 2021. Випуск 5(28). URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-5-4>
7. Оліфіренко Л. Державна політика використання експортного потенціалу підприємств харчової промисловості України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2016. Випуск 4 (8). URL: <http://ppeu-stu.cn.ua/article/view/97628/92953>
8. Кундєєва Г. О. Продовольча безпека країни: харчова промисловість. Ефективна економіка. 2015. Випуск 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5011>
9. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і від 14 липня 2021 р. № 723: Постанова КМУ від 14.10.2022 № 1194. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-vnesennia-zmin-doporiadkiv-za-1194>
10. Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустриальних парків в Україні: Закон України від 21.06.2022 № 2331-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-20#Text>
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустриальних парків в Україні: Закон України від 21.06.2022 № 2330-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text>
12. Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету на надання грантів для створення або розвитку переробних підприємств, садівництва, ягідництва та виноградарства: Розпорядження КМУ від 25.11.2022 № 1060-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-vidilennya-koshtiv-z-rezervnogo-fondu>
13. Бережна Т. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць. Новини Міністерства економіки України. Офіційна сторінка Міністерства економіки України. 2022. 25 лист. URL: <http://surl.li/erixv>
14. Велика Британія оголосила про скасування усіх мит і квот для українських товарів. Новини Міністерства економіки України. Офіційна сторінка Міністерства економіки України. 2022. 26 квіт. URL: <http://surl.li/gunoc>
15. Канада на рік скасувала всі мита на українські товари. Новини Міністерства економіки України. Офіційна сторінка Міністерства економіки України. 2022. 09 трав. URL: <http://surl.li/byill>
16. Canada's Intention to Remove Tariffs on Goods from Ukraine. Government of Canada. 2022. 08 May. URL: <https://www.canada.ca/en/department-finance/news/2022/05/canadas-intention-to-remove-tariffs-on-goods-from-ukraine.html>
17. Raimondo Announces Temporary Suspension of 232 Tariffs on Ukraine Steel. U.S. Department of Commerce 2022. 09 May. URL: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2022/05/raimondo-announces-temporary-suspension-232-tariffs-ukraine-steel>
18. Уряд Австралії на рік скасував мита на імпорт з України. Новини Міністерства економіки України. Офіційна сторінка Міністерства економіки України. 2022. 06 лип. URL: <http://surl.li/guvrz>
19. Сектор харчової та переробної промисловості. Офіційна сторінка Міністерства економіки України. URL: <http://surl.li/gunol>
20. Сайт державної служби статистики України. Офіційна сторінка. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
21. Підприємства харчової промисловості України. Матеріали з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: <http://surl.li/gumxy>
22. YouControl. Інструменти для аналізу кожної компанії та фізичної особи. URL: <http://surl.li/gvegZ>

References:

1. Pushak, Ya.Ya. and Marchenko, O. M. (2020), "Economic security of food industry enterprises as a prerequisite for food security of the state", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva im. P. Vasylenka, Seriya: "Ekonomichni nauky"*, vol. 210, pp. 69—82, available at: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4145> (Accessed 1 May 2023).
2. Ternavs'ka, I.B. and Parkhomenko, L.A. (2012), "Food industry in the formation of food security of the region", *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva, Uman'*, vol. 81.2: *Ekonomika*, pp. 349—357, available at: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/783> (Accessed 1 May 2023).
3. Zamroz, M.V. (2014), "Analysis of the level of competitiveness of the food industry of Ukraine", *Efektivna ekonomika*, vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2782> (Accessed 1 May 2023).
4. Sychevs'kyj, M. P. (2019), "Food industry as the basis of food security and development of the state", *Ahrar. nauka*, pp. 388, available at: https://drive.google.com/file/d/1jB_Rnm4nw7--KhgDsEL2owfmxs-SB9q9y/view (Accessed 1 May 2023).
5. Varaksina, O. V. (2013), "Main aspects and factors shaping the country's food security", *Naukovyj visnyk poltavs'koho universytetu ekonomiky i torhivli*, vol. 3 (59), available at: <http://journal.puet.edu.ua/files/journals/1/articles/537/public/537-1556-1-PB.pdf> (Accessed 1 May 2023).
6. Filatova, O.M. (2021), "Problems of functioning and ways to improve the development of the food industry of Ukraine", *Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 5(28), available at: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-5-4> (Accessed 1 May 2023).
7. Olifirenko, L. (2016), "State policy of using the export potential of food industry enterprises of Ukraine", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4 (8), available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/97628/92953> (Accessed 1 May 2023).
8. Kundieieva, H. O. (2015), "Food security of the country: food industry", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5011> (Accessed 1 May 2023).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution "On making changes to the procedures approved by resolutions of the dated January 24, 2020 No. 28 and July 14, 2021 No. 723", Cabinet of Ministers of Ukraine, Official site, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/provnesennia-zmin-do-poriadkiv-za-1194> (Accessed 2 May 2023).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), Law of Ukraine "On amendments to Article 287 of the Customs Code of Ukraine regarding the creation of favorable conditions for the operation of industrial parks in Ukraine", Verkhovna Rada of Ukraine, Official site, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text> (Accessed 2 May 2023).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), Law of Ukraine "On amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the creation of favorable conditions for the operation of industrial parks in Ukraine", Verkhovna Rada of Ukraine, Official site, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text> (Accessed 2 May 2023).
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Decree "On the allocation of funds from the reserve fund of the state budget for the provision of subsidies for the creation or development of processing enterprises, horticulture, berry growing and viticulture", Cabinet of Ministers of Ukraine, Official site, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vidilennya-koshtiv-z-rezervnogo-fondu> (Accessed 2 May 2023).
13. News of the Ministry of Economy of Ukraine (2022), "Over 35,000 jobs have been saved thanks to the government relocation program", Official page of the Ministry of Economy of Ukraine, available at: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=-a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a77ca772a826&title=Zavdiaki> (Accessed 3 May 2023).
14. News of the Ministry of Economy of Ukraine (2022), "Great Britain announced the abolition of all customs duties and quotas for Ukrainian goods", Official page of the Ministry of Economy of Ukraine, available at: <http://surl.li/gunoc> (Accessed 3 May 2023).
15. News of the Ministry of Economy of Ukraine (2022), "Canada canceled all tariffs on Ukrainian goods for a year", Official page of the Ministry of Economy of Ukraine, available at: <http://surl.li/byill> (Accessed 3 May 2023).
16. Government of Canada (2022), "Canada's Intention to Remove Tariffs on Goods from Ukraine", Official page of the Government of Canada, available at: <https://www.canada.ca/en/departement-finance/news/2022/05/canadas-intention-to-remove-tariffs-on-goods-from-ukraine.html> (Accessed 3 May 2023).
17. U.S. Department of Commerce (2022), "Raimondo Announces Temporary Suspension of 232 Tariffs on Ukraine Steel", Official page of the U.S. Department of Commerce, available at: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2022/05/raimondo-announces-temporary-suspension-232-tariffs-ukraine-steel> (Accessed 3 May 2023).
18. News of the Ministry of Economy of Ukraine (2022), "The government of Australia canceled import duties from Ukraine for a year", Official page of the Ministry of Economy of Ukraine, available at: <http://surl.li/guvrz> (Accessed 3 May 2023).
19. Official page of the Ministry of Economy of Ukraine, "Food and processing industry sector", available at: URL: <http://surl.li/gunol> (Accessed 3 May 2023).
20. Website of the State Statistics Service of Ukraine (2022), Official page, available at: <https://www.ukr-stat.gov.ua/> (Accessed 4 May 2023).
21. Materials from Wikipedia (2023), "Food industry enterprises of Ukraine". available at: <http://surl.li/gumxy> (Accessed 4 May 2023).
22. YouControl (2023), "Tools to analyze every company and individual", available at: <http://surl.li/gvegZ> (Accessed 4 May 2023).

Стаття надійшла до редакції 06.05.2023 р.